

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Панченко Д. І.

*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»
м. Харків, вул. Лермонтовська, 27, тел. 716-44-07,
e-mail: panchenko_di@yahoo.fr*

В доповіді пропонуються результати наукового дослідження з моделювання семантичних зв'язків «Текст – Реферат» у процесі інтелектуального реферування, які використовуються в навчальному процесі при викладанні спеціальних дисциплін «Інформаційні технології референта-перекладача» та «Сучасні методи автоматичного опрацювання інформації».

Студенти безпосередньо залучаються до вирішування сучасних наукових проблем, в даному випадку – з автоматичного опрацювання текстової інформації. На практичних заняттях викладач пояснює, як відбувається змістове згортання в процесі реферування і які специфічні ознаки у структурі реферативних речень та заголовку воно унаочнює. Наявні теоретичні та практичні результати дослідження стимулюють студентів займатися наукою надалі для покращення якості процесів автоматичного реферування.

Підвищення якості автоматичного опрацювання текстової інформації постійно перебуває в центрі уваги розробників систем перекладу, реферування й пошуку інформації. На сьогодні роботи в цих галузях наблизилися до необхідності розробки семантичних технологій, спрямованих на автоматичне розпізнавання змісту текстів, що є одним із найскладніших завдань при проектуванні інтелектуальних систем. Окреме місце в цьому ряді посідають системи, орієнтовані на автоматичне реферування текстів. Однією з найскладніших задач розробки систем автоматичного реферування є проблема розроблення процедури здобування суттєвої інформації із текстів.

В запропонованому науковому дослідженні здійснена відповідна спроба до автоматичного виділення змістових аспектів у тексті за допомогою моделі реферату, моделі заголовка, текстової бази та онтологій двох рівнів [1]. Висвітлюється проблема моделювання семантичних зв'язків «Текст – Реферат» у системах автоматич-

ного реферування. Розглядається побудова семантико-контекстної моделі реферування та моделі подання знань у системі автоматичного реферування з метою оптимізації процедури автоматичного аналізу та компресії текстів у процесі реферування.

Актуальність здійсненої роботи визначається необхідністю моделювання семантичних зв'язків у природно-мовних текстах з метою побудови ефективних систем автоматичного реферування з опертям на знання, що передбачає змістове опрацювання тексту в автоматичному режимі. Базовою моделлю опису знань обрано онтології як засіб класифікації терміносфери предметної галузі. Розробка онтологій, на наш погляд, уможливорює розвинене машинне опрацювання інформації за рахунок здійснення змістового аналізу текстів.

Аналіз результатів роботи програми «АвтоРеферат» продемонстрував правильність породження реферативних речень у відповідності до розробленої моделі реферування, але разом з тим вказав на змістову неповноту цих речень та необхідність більш глибокого змістового аналізу первинного тексту.

Вихідним пунктом нашого дослідження є положення про те, що моделювання процесу реферування як сукупності найскладніших процесів розуміння й компресії змісту слід починати з вивчення не самих процесів, а з їх результату – реферату. Причому не розгорнутого, інформативного, а стиснутого, індикативного перш за все, тому що розглядаємо його як відправну точку в дослідженні цього питання, як об'єкт найбільш простий за формою, але такий, що відбиває всі особливості реферативного тексту.

На першому етапі дослідження передбачається, що змістова і синтаксична структура реферату дозволить з'ясувати природу компресії в реферуванні та її можливі наслідки щодо структури реферативних речень і на підставі виявлених особливостей семантико-синтаксичної структури цих речень побудувати модель індикативного реферату. Наступний крок – перехід до розробки процедури здобування знань із тексту й заповнення моделі реферату відібраними з тексту іменниковими групами. При цьому передбачається, що відправною точкою для змістового аналізу тексту є заголовок (назва статті, що містить головну думку автора), використання котрого при аналізі змісту тексту, дозволить знайти найважливіші змістові елементи для пошуку іменникових груп у тексті й побудови на їх основі текстової бази.

У нашому дослідженні для формального опису змісту тексту й змістових перетворень у процесі реферування використовують-

ся: заголовок, який презентує зміст вихідного тексту в концентрованому вигляді; текстова база, яка містить речення, що є «інформаційним ядром» тексту і утримує інформацію, залежну від тематики тексту; онтології, що містять незалежну від тематики тексту інформацію: онтології верхнього рівня (набір змістових категорій, котрі входять до реферату), онтології загальнонаукової лексики (необхідної для синтезу реферативних речень) й онтологій предметних галузей (необхідних для аналізу змісту тексту).

Матеріалом дослідження було обрано реферативні конструкції, які будують тексти індикативних рефератів з чотирьох предметних галузей: економіка, медицина, прикладна лінгвістика та соціоніка. У цілому проаналізовано лінгвістичні характеристики приблизно 5000 реферативних конструкцій та відповідні їм первинні тексти.

Перелік посилань

Панченко Д. І. Моделювання семантичних зв'язків «Текст – Реферат» у системах автоматичного реферування : автореф. дис.... канд. філол. наук : спец. 10.02.21 / Д. І. Панченко. – Х. : Вид-во НУА, 2012.

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОТКРЫТОЙ ФОРМЫ ТЕСТОВЫХ ЗАДАНИЙ

Петрасова С. В., Хайрова Н. Ф.

*Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»,
г. Харьков, ул. Пушкинская, 79/2, тел. 707-63-60,
e-mail: svetapetrasova@gmail.com, nina_khajrova@yahoo.com*

Под образовательной технологией мы понимаем систему научной организации обучения и контроля, создаваемую на основе достижений педагогики, применения новых методов научной организации учебного процесса, технических средств обучения, компьютерных форм организации работы при обучении и проверке знаний [1].

Контроль уровня знаний является неотъемлемой частью процесса обучения. Он обеспечивает обратную связь в системе